

МОТИВИ ТВОРЕННЯ ПОЗИВНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – УЧАСНИКІВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (на матеріалі ЗМІ)

Стаття присвячена вивченню позивних українських військовослужбовців – учасників повномасштабної російсько-української війни. Досліджуються мотиви творення позивних найменувань. Зафіксовано й проаналізовано 12 типів їх мотивації.

Ключові слова: українські військовослужбовці, позивні, мотиви творення, засоби масової інформації.

Актуальність роботи. З початком повномасштабної російсько-української війни суттєво зросла кількість військовослужбовців, які стали на захист України. Відповідно з'явилося багато позивних найменувань бійців, які потребують пильної уваги дослідників, адже вони становлять цілий пласт української лексики й дуже важливі для історії. Звідси й виникає потреба в дослідженні цих неофіційних найменувань у різних аспектах, зокрема з погляду мотивів їх творення.

Вивченню позивних як мовного явища присвячені праці низки українських дослідників (Р. Яцків, В. Алещенко, Л. Кравченко, В. Вигівський, М. Лесюк, Н. Павликівська, С. Петрова, Л. Підкуймуха, Н. Шульська та ін.). Утім, майже всі вони ґрунтуються на матеріалі, зафіксованому в часи АТО, ООС.

Мета нашого дослідження – вивчити мотиви творення позивних українських військовослужбовців – учасників повномасштабної російсько-української війни. **Об'єкт аналізу** – позивні імена українських воїнів. **Предмет** – мотиви творення позивних іменувань. **Фактичний матеріал** дослідження становлять позивні військовослужбовців. Проаналізовано 120 неофіційних іменувань. Усі оніми в нашій статті подаються в такому написанні, у якому їх зафіксовано. **Джерельна база** вивчення цього виду антропонімів – ЗМІ, зокрема статті, розміщені в мережі Інтернет. Планується виконання таких **завдань**: визначити, де це можливо, мотиви творення позивних і класифікувати їх; з'ясувати, як мотиви номінації неофіційних найменувань репрезентують самовираження та ідентифікацію їх носіїв, а також тих осіб, які причетні до створення цих онімів. У роботі використані такі загальнонаукові **методи** дослідження, як аналіз і синтез, індукція і дедукція, спостереження, описовий метод, метод кількісних підрахунків.

Термін *позивний* означає вигадане особове іменування, яке використовується в невеликих групах або колективах людей, пов'язаних із військовою сферою, замість справжнього імені та прізвища з метою їх «маскування», певною професійною метою, задля особистої безпеки та для швидкого розпізнавання певної особи «своїми» і полегшення спілкування в процесі мовної комунікації [1, с. 90]. С. Петрова визначає такі головні ознаки позивних: вторинність назви; інформативність; особливе призначення – маскування справжнього імені; наявність мотивації; закритий характер; можливість вживання в офіційних ситуаціях; функціонування в документах внутрішнього вжитку; здатність набувати певної конотації; можуть бути як самоназвами, так і

надаватися з боку оточення; не успадковуються; наявність в однієї людини одного або кількох позивних; динамічність; багатофункціональність [2, с. 106].

Визначення мотивів номінації – одне з основних завдань при аналізі неофіційних антропонімів, зокрема й позивних імен. Мотив найменування «є важливішим за лексико-семантичну характеристику, оскільки дає змогу отримати більше інформації», бо поєднує як екстралінгвальні, так і лінгвістичні особливості [2, с. 106].

Виклад основного матеріалу. Проаналізувавши 120 позивних військовослужбовців і військовослужбовиць, вдалося визначити мотиви творення 60 онімів, що становить 50% від їх загальної кількості. Визначено і схарактеризовано 12 груп мотивів, які використовуються у процесі номінації позивних воїнів-захисників:

1. Позивні, мотивовані професією, родом діяльності, посадою або званням (13 найменувань). До цієї групи належать як ті позивні, мотив творення яких відображений уже в їхній семантиці, так і ті, що виникли внаслідок певних асоціацій: *Да Вінчі* (навчався в Івано-Франківську на художника, мав талант до малювання); *Кажан* (біолог, навчаючись у магістратурі, досліджувала зоологію хребетних, зокрема кажанів); *Патріот* (очолював київський осередок політичної партії «Патріот», має спортивний клуб із назвою «Патріот» і патріотичну громадянську позицію; заступник командира та начальник штабу добровольчого формування «Патріот»); *Мер* (хотів балотуватись на посаду мера); *Сумрак* (помічник начальника розвідки спеціальних операцій); *БТР* (єдиний у підрозділі їздив за кермом БТР, де всі інші машини були МТ-ЛБ); *Фантик* (військовослужбовиця «Азову», у якому спочатку була кухарем); *Актор* (грав роль у телесеріалі «Кріпосна»); *Наполеон* (позивний придумали побратими через його шалену жагу спалити кремль. До війни був пожежником); *Шейх* (був бізнесменом в Арабських Еміратах. У 2014 р. залишив бізнес, щоб стати на захист Батьківщини); *Фізрук* (працював учителем фізкультури); *Горобець* (зв'язківець); *Мольфар* (медик за фахом).

2. Позивні, мотивовані офіційними антропонімами (12 найменувань): *Волина* (прізвище Волинський); *Янки* (прізвище Янков); *Поляк* (позивний придумав собі сам через прізвище польського походження «*Низицький*»); *Татар* (прізвище Татаринов); *Ряба* (прізвище Рябенко); *Чудік* (прізвище Чуднецов); *Грінка* (прізвище Гринцевич); *Мішаня* (ім'я Михайло); *Гриня* (прізвище Гринько); *Стасік* (ім'я Анастасія); *Ред* (прізвище Краснянський); *Ганс* (прізвище Ганаза).

3. Позивні, що вказують на зовнішні характеристики особи (8 одиниць): *Риж* (фарбує волосся в рудий та фіолетовий колір); *Руда* (має руде волосся); *Борода* (має колоритну бороду); *Далі* (відрощує вуса і закручує, як у відомого художника); *Monkey* (старший навідник мінометного взводу – дуже тендітна 22-річна дівчина, маленький командир над чоловіками); *FOX* або *Лисиця* (позивний від побратимів за вміння швидко та непомітно пересуватися лісосмугами з ракетою від ПТРК за плечима); *Мегера* (позивний від побратимів отримала за те, що, коли вона лютує, її чутно навіть без рації); *Квітка* (вродлива зовнішність). Неофіційні іменування бійців цього типу наближають їх до розряду прізвиськ, основною функцією яких є характеристична. Однак, серед позивних нечасто трапляються назви, які прямо вказують на фізичні особливості бійця, адже вони можуть слугувати причиною його викриття.

4. Позивні, що вказують на захоплення носія (6 найменувань). Серед військовослужбовців зустрічаються й активні, творчі особистості, про що і свідчать позивні, які мотивуються хобі носія. Як правило, вони називають захоплення бійця не прямо, а через метафоричне або метонімічне перенесення лексеми: *Білотур* (позивний релігійного походження); *Атлет* (до військової служби захоплювався спортом, був «бронзовим» призером зі спринтерського бігу у своїй області); *Каратист* (до повномасштабного вторгнення майже все життя присвячував бойовому мистецтву); *Пікассо* (до армії робив тату-ескізи, займався графічним дизайном); *Моцарт* (поціновувач класичної музики, особливо творчості австрійського композитора Вольфганга Моцарта); *Artchi* (має хист до мистецтва, особливо до культури Китаю “Chi”).

5. Позивні, що вказують на місце народження/проживання (5 найменувань): *Гуцул* (народився в Закарпатті); *Запорожець* (народився в Запоріжжі); *Молдованин* (мешкав у населеному пункті України, розташованому на кордоні з Молдовою); *Хміль* (місце народження – село Пиковець Хмільницького району); *Ялта* (місце народження – Крим).

6. Позивні, поява яких зумовлена життєвою ситуацією (4 найменування): *Калина* (позивний з’явився під час Революції гідності – як один із символів України); *Пташка* (Катерина Поліщук, яка співає патріотичні пісні; як розповідає мама Катерини, одного разу її донька взяла участь у конкурсі малюнків, де зобразила пташку, калину та український тризуб. Відтоді її почали називати «Пташка»); *Фартовий* (отримав тяжке поранення в зоні АТО, але вижив); *Фенікс* (названий на честь міфічного птаха-довгожителя, що відроджується після смерті, за те, що врятував під ворожим вогнем цивільних, які зазнали поранень).

7. Позивні, мотивовані іменами або прізвищами реальних або вигаданих відомих особистостей (4 найменування): *Ілай* (позивний на честь Ілая Воллеса, вигаданого персонажа з телесеріалу «Зоряна брама: Всесвіт»); *Крід* (на честь персонажа серії фільмів «Роккі»); *Родрі* (на честь іспанського футболіста Родріго Санчеса Родрігенса, більш відомого як Родрі).

8. Позивні, які не мають мотиваційного зв’язку з носієм (3 найменування): *Абдула* (жартома назвав приятель); *Таксист* (жартома назвав приятель); *Висота* (позивний придумав командир).

9. Позивні, мотивовані етнічною приналежністю носія (1 найменування): *Татарин* (кримський татарин).

10. Позивні, що походять від прізвищ у мирному житті (1 найменування): *Дід* (ще до війни мав прізвищю *Дід*); «*Baston*» (за прізвищем батька – Бастон).

11. Позивні, мотивовані віком носія (1 найменування): *Григорович* (старший за більшість військовослужбовців у своєму підрозділі, через що його називають по батькові).

12. Позивні, які мотивуються унікальним світобаченням носія (1 найменування): *Джокер* (позивний AT_ЮЖЕРУ-UA – перші літери означають Always Truth – завжди правда. Наголошується на мінливості життя: кожен день, кожна годину, кожна мить все тече, все змінюється, і життя, яке сьогодні щедре на подарунки, завтра може уявлятися таким, ніби воно вимагає плати за щедрість).

Висновки. Отже, завдяки з’ясуванню мотивів номінації позивних бійців можна більше дізнатися про їх носіїв: зовнішній вигляд, світогляд, минуле, місце проживання або народження,

захоплення, а інколи навіть якийсь важливий життєвий випадок. Деякі з розглянутих позивних характеризують також осіб, які стали причетними до їх створення, що свідчить про їх спостережливість, доброзичливість, дотепність, гумор.

Визначено 12 груп мотивів, які використовуються у процесі творення позивних воїнів-захисників і захисниць. Найбільш поширеними мотивами творення позивних є офіційні антропоніми, професія, рід діяльності, захоплення носія, зовнішня характеристика. За допомогою позивних формується індивідуальний і узагальнений портрет українського воїна-захисника.

Перспективу нашого дослідження вбачаємо у вивченні способів творення позивних українських військовослужбовців – учасників повномасштабної російсько-української війни.

Список використаної літератури

1. Петрова С. Лексична база творення позивних українських бійців – учасників збройного конфлікту на Сході України. *Філологічні студії* : зб. наук. статей студ. філол. факульт. / відп. за вип. В. Б. Мусій. Одеса : Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2019. Вип. X. С. 89–93.
2. Хрустик Н. М., Петрова С. А., Серкал Т. С. Позивні українських військовослужбовців: мотиви номінації. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Філологія*. Одеса : ОНУ. 2021. Т. 26. Вип. 2 (24). С. 104–114. URL: [https://doi.org/10.18524/2307-8332.2021.2\(24\).251860](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2021.2(24).251860)
3. Боєць 3-ї ОШБр «Абдула»: Ми воюємо, щоб люди в тилу нормально жили. *РБК-Україна*. 2023. 22 грудня. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/boets-3-yi-oshbr-abdula-mi-voyuemo-shchob-1703195062.html> (дата звернення 11.10.2024).
4. «Калина», «Пташка», «Орест», «Волина»: що відомо про звільнених захисників «Азовсталі». *ТСН.ua*. 2022. 22 вересня. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/kalina-ptashka-orest-volina-scho-vidomo-pro-zvilnenih-zahisnikiv-azovstali-2163679.html> (дата звернення 15.09.2024).
5. Обличчя Азовсталі. Історії захисників Маріуполя. *Суспільні новини*. 2022. 18 травня. URL: <https://suspilne.media/240821-oblicca-azovstali-istorii-zahisnikiv-mariupola/> (дата звернення 28.09.2024).
6. Пам'яті бійця полку «Азов» Сергія Бобрицького (позивний Запорожець). *Укрінформ*. 2023. 10 червня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3720474-pamati-bijca-polku-azov-sergia-bobrickogo-pozivnij-zaporozec.html> (дата звернення 21.09.2024).
7. Ростислав Низицький, «Поляк», боєць «Азова» 2023. 13 грудня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3799187-rostislav-nizickij-polak-vijskovosluzbovec-brigadi-azov.html> (дата звернення 02.12.2024).
8. Спогади сестри Дмитра Букарьова, який загинув у Оленівці. 2024. 29 серпня. URL: <https://18000.com.ua/strichka-novin/spishiv-zhiti-cinuvav-chas-i-mene-comu-navchav-spogadi-sestri-dmitra-bukarova-yakij-zaginu-u-olenivci/#> (дата звернення 25.10.2024).
9. Як військові обирають собі позивні? *Махала. Інтернет-видання Бессарабії*. 2024. 22 квітня. URL: <https://mahala.com.ua/viyna/yak-viyskoviy-obyrayut-sobi-pozyvni/> (дата звернення 12.12.2024).
10. Як українські військові отримують позивні. *Ukrainer*. 2024. 27 лютого. URL: <https://www.ukrainer.net/pozyvni/> (дата звернення 17.10.2024).
11. Arm Women Now/Никорак Ірина. 2023. 19 травня. URL: <https://www.youtube.com/@ArmWomenNow> (дата звернення 10.12.2024).